

GROTE SCHOONMAAK VERDRIJFT GROTE GELE.

Willem van der Waal

Heeft u dat ook wel eens dat er tijdens elke wandeling door en in de buurt een vogel wordt waargenomen en dat je dan denkt: zo, lekker veel, zeg, dit jaar. Ik had het in het najaar van 1992. Regelmatig kwam ik de Grote Gele Kwikstaart tegen. Meestal hoorde ik hem of haar en soms liet hij zich zien. De vogel verried zich door zijn luide roep en soms zag ik er leuk een fourageren. Af en toe had ik er zelfs twee. Een gewone vogel dus bij mij in de buurt, zo gewoon dat ik hem niet eens meer noteerde. Want ach, als ik er als het ware al mijn nek over brak, dan zat de hele stad zeker vol met die beesten. Nou dat viel dus tegen, maar hierover later.

Najaar 1992.

Op 17-9-92 werd de eerste Grote Gele waargenomen op de befaamde trek-telpost De Vijfhoek bij Diemen. Het was een exemplaar dat in zuidwestelijke richting vloog, een trekker dus. Op negen dagen in september, oktober en november werden in totaal dertien exemplaren opgemerkt. Is de Vijfhoek dan zo'n goede Grote Gelen-plek? Welnee, gewoon ervaren vogelaars op een bepaalde plek levert geheid Grote Gelen op. Dit blijkt uit het overzicht uit de regio Amsterdam van najaar 1992.

17-09-92	1 ex. ZW	Vijfhoek VOD
19-09-92	2 ad. ZW	Vijfhoek VOD
26-09-92	1 ex. ZW,	
	1 ex. Z,	
	1 ex gehoord	Vijfhoek VOD
01-10-92	1 ex.	Maasstraat F.Visbeen
01-10-92	1 ex.	Gein 3 F.Vogelzang
02-10-92	1 ex.	Gein 3 F.Vogelzang
08-10-92	1 ex.ZW	Vijfhoek VOD
09-10-92	1 ex.	Dintelstraat F.Visbeen
09-10-92	1 ex.	Gein 3 F.Vogelzang
10-10-92	1 ex.Z,	
	1 ex.ZW	Vijfhoek VOD
13-10-92	1 ex.ZW	Vijfhoek VOD
14-10-92	1 ex.	Wertheimpark W v.d.Waal
16-10-92	1 ex.	Zeeburgerstraat D.Brijs
17-10-92	1 ex.ZW	Vijfhoek VOD

23-10-92	1 ex.	Artis 15.30 W.v.d.Waal
30-10-92	1 ex.	foeragerend hoek Valckenierstraat/Roeterstraat 08.30 W.v.d.Waal
30-10-92	1 ex.	foeragerend bouwterrein Hoogte Kadijk 16.45 W.v.d.Waal
07-11-92	3 ex.	foeragerend Wolvenhuis Artis W.v.d.Waal
08-11-92	1 ex.gehoord	Vijfhoek VOD
16-11-92	1 ex.	Schellingwouderbrug F.v.Groen.
18-11-92	1 ex.	Zeeburgerstraat D.Brijs
22-11-92	1 ex.	Dintelstraat F.Visbeen
14-12-92	1 ex.	Tropenmuseum vliegend → Artis 16.00 W.v.d.Waal
16-12-92	1 ex.	Oosterkerk vliegend → Artis 11.45 W.v.d.Waal

Voor een overzicht van de waarnemingen van 1983-'92 zie tabel 2 en figuur 1. Figuur 2. geeft een goed beeld van het doortrekverloop van de Grote Gele in de regio Amsterdam.

Na een eerder overzicht dat de jaren 1962 - '83 beslaat (v.d. Waal 1984), lijkt de toen getrokken conclusie, dat het waarnemen van een Grote Gele afhankelijk is van de combinatie goede vogelaar/goede Grote Gele Kwikstaart-plek, doorslaggevend wat betreft de vastgestelde verspreiding van de Grote Gele in de regio Amsterdam.

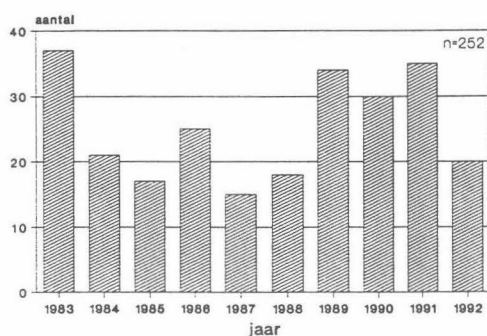
Tabel 1. Invloed van een goed bezette telpost in de regio Amsterdam op het aantal waarnemingen van Grote Gele Kwikstaarten in die contreien. 1983-'92. Let op het weekend-effect. Bron: VWGA Amsterdam.

	met VOD	zonder VOD	Percentage alleen VOD
Zaterdag	60	28	53
Zondag	39	27	31
Maandag	33	30	10
Dinsdag	25	17	32
Woensdag	31	26	16
Donderdag	24	20	20
Vrijdag	40	32	20

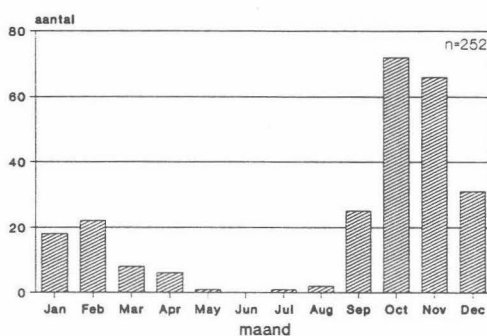
NB. VOD staat voor Vogeloverleg Diemen. De telpost bevindt zich op de Vijfhoek bij Diemen.

Tabel 2. Overzicht van de waarnemingen van Grote Gele Kwikstaarten in de regio Amsterdam. 1983-'92. Bron: Archief VWGA

Jaar	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
1983	3	0	2	1	0	0	0	0	1	4	18	8
1984	0	1	0	0	0	0	0	1	1	6	8	4
1985	3	0	1	0	0	0	0	0	2	5	5	1
1986	1	4	0	1	1	0	0	0	5	3	4	6
1987	0	0	2	3	0	0	0	0	2	5	3	0
1988	0	0	0	0	0	0	0	0	4	8	1	5
1989	4	3	1	1	0	0	1	1	3	9	9	2
1990	4	5	1	0	0	0	0	0	2	6	7	5
1991	3	7	1	0	0	0	0	0	2	15	7	0
1992	0	2	0	0	0	0	0	0	3	11	4	0

Figuur 1. Aantal waarnemingen van Grote Gele Kwikstaarten in de regio Amsterdam. 1983-'92. Bron: Archief VWGA.

Figuur 2. Verdeling per maand van de waarnemingen van Grote Gele Kwikstaarten in de regio Amsterdam. 1983-'92. Bron: Archief VWGA

Zetten we nu over de afgelopen tien jaar de plekken op een rij waar vaak Grote Gelen zijn waargenomen, en bekijken we wie er op die plek heeft waargenomen, dan is het helemaal duidelijk.

Anjelierstraat/Rozengracht
Binnenkadijken/Entrepotdok e.o.
Gein 3
Vijfhoek

F. Visbeen
W.v.d. Waal
F. Vogelzang
VOD

Het is dus de ervaren vogelaar die op de juiste plek vertoeft (zie ook tabel 1). Vrijwel alle overige waarnemingen elders in de stad en omgeving eveneens van goede vogelaars. Frank Visbeen bijvoorbeeld verhuisde van de Rozengracht naar de Dintelstraat. Van de Rozengracht worden geen waarnemingen meer ontvangen, wel vanaf zijn nieuwe adres, uit de omgeving waarvan tot die tijd nooit waarnemingen van de soort kwamen.

"Mijn" buurt

Maar goed, mijn eigen Grote Gelen dan maar weer. Op 14-10-92 nam ik voor het eerst een ex. waar in mijn buurt, foeragerend in het Wertheimpark. Vanaf die dag hoorde ik regelmatig Grote Gelen in de buurt (grof de Kadijken, Plantage en de Oostelijke Eilanden). Ook medewerkers van het NME (uitlegen wat dat is) centrum zagen ze regelmatig in en bij de Hortus. Andere vogelaars meldde vogels op o.a. Oostenbrug en in de Zeeburgerstraat en omgeving. Wim v.d. Schot vond zelfs een slaapplek aan de oever van de Nieuwe Herengracht/Wertheimpark. In de derde decade van oktober telde hij 4 ex. op een slaapplek. Dat is vooral leuk, omdat er de laatste tien jaar geen slaappleken bekend zijn geworden in onze regio. De slaapplek bevond zich in de begroeiing die over het water hing. Hing ja, want kort hierna begon de grote schoonmaak.

De grote schoonmaak

De motorzaag scheurde zich een weg door het struikgewas, shovels schoven de bovenlaag van het park weg. Boomchirurgen zaagden een gezonde weg door de takken van de bomen en daar was dan toch begin november 1992 een geheel kaal park. Keurig netjes. Geen junk die nog onder een struik kon spuiten, geen dakloze die onder de dichte Taxus nog een slaapplek had en de wallekant was zo spic en span, dat ook de vogels er geen lekker plekje meer vonden om zich op hun gemak te voelen. Het Wertheimpark was in no time vrijwel vogelloos. Zo, dan kon er nu worden gewerkt aan het opnieuw opplanten en het aanleggen van het gazon. Maar de Grote Gele Kwikstaarten waren hun slaapplek kwijt. Enige tijd zag noch hoorde ik ze. Tot 23-10-92, toen er om 15.30 een in Artis foerageerde. Daarna, bij voorbeeld op 7-11-92, deed ik weer regelmatig waarnemingen, waarbij opviel dat er aan het eind van de middag op het dak van het Wolvenhuis in Artis 3 ex. zaten. Spannend werd het toen ik op 14-12-92 om 16.00 uur bij het Tropenmuseum een Grote Gele richting Artis zag vliegen. Ik besloot deze vogel op de fiets te volgen. Het rode stoplicht negerend (vogelen in

de stad is levensgevaarlijk, sorry agent). Ik racete achter de vogel aan en zag hem boven Artis ter hoogte van het Wolvenhuis als een baksteen naar beneden vallen. De volgende avond om 16.00 uur hield ik daar de wacht, en ja hoor, in de avondschemering vielen er drie ex. in op slaappleats Wolvenhuis. Door de Grote Schoonmaak verdreven uit het Wertheimpark hadden de Grote Gele Kwikstaarten een nieuwe slaappleats gevonden in Artis.

Winter

Na de ontdekking van deze slaappleats werden tot 16-12-92 regelmatig Grote Gelen waargenomen rond Artis. Na de 16e begon het kouder te worden en voor de Kerst begon het te winteren. Tussen Kerst en rond de jaarwisseling was het zelfs echt winter. Er stak weer een Elfstedenkoorts op en de Grote Gelen waren voor de winter gevluht, want na de 16e werden geen waarnemingen meer gedaan. Pas op 23-01-92 nam Frank Visbeen weer een ex. waar in de Diezestraat.

Dankwoord: Hierbij dank ik Peter Scholten voor het beschikbaar stellen van de gegevens uit het archief en Guus van Duin voor zijn medewerking.

Literatuur:

W. v.d. Waal: De Grote Gele Kwikstaart in en om Amsterdam. De Gierzwaluw. 22:2 (1984).

Willem van der Waal
Binnenkadijk 274
1018 ZJ Amsterdam

